

„Celts-Slavica 8“. Mjezynarodny wědomostny kolokwiy wo slawistiskich a keltologiskich temach na uniwersiće w Heidelbergu, 1.–3. septembra 2016

Wědomostne towarstwo „Societas Celto-Slavica“ založi so hižo w lěće 2004. K inicitatoram towarstwa a organizatoram cyłeho rjada konferencow slušeja Ruske towarstwo keltologow (Российская ассоциация кельтологов) pod wjednistwom Wiktora Pawlowiča Kalygina a Aleksandra Igorjewiča Falilejewa, Séamus Mac Mathúna, profesor za irske a keltiske studije na uniwersiće w sewjernoirskim Ulsterje, Tatjana Andrzejewna Michajlowa, profesorka za keltologiju a přirunowacu mytologiju na Moskowskej uniwersiće Lomonosowa, a dr. Maksim Sergejewič Fomin, bywši student Moskowskeje uniwersity Lomonosowa, džensa wědomostny sobudžělaćer na uniwersiće w Ulsterje. Hižo na započatku eksistencij towarstwa skutkowachu w nim wuznamni keltologoj (na př. Hildegard Tristram, Karl Horst Schmidt) sobu. Towarstwu je so mjez tym wjele ruskich, pólskich, serbiskich, chorwatskich, bretonskich, waliziskich a irskich wědomostnikow přidružiło.

Najwažniše nadawki towarstwa su transfer wědy mjez wědomostnikami, kotřiž zaběraja so ze stykami Słowjanow a Keltow, jich kulturami a rěčemi, dale analiza situacijow jednotliwych mjeńšinow kaž tež wuwice konceptow za zchromadne džělo w přichodze. Najlěpšu móžnosć za to skića wosobinske zetkanja a kolokwije, na kotrychž předstajaja wědomostny rezultaty swojeho slědženja a je z kolegami (tež z druhich disciplinow) diskutuja. Přeni kolokwiy towarstwa „Celts-Slavica“ wotmě so lěta 2005 w Sewjernoirskim měsće Coleraine. Dalše slědowachu 2006 w Moskwje, 2008 w Dubrovniku, 2009 we Łódži, 2010 w Příbramje, 2012 w Pětrohrodze, 2014 w Bangorje (we Waliziskej) a 2016 w Heidelbergu. Wuslědky kolokwijow publikuja so prawidłownje w konferencych zběrnikach, na př. FOMIN, Maxim; BLAŽEK, Václav, STALMASZCZYK, Piotr (eds.): *Transforming Traditions. Studies in Comparative Linguistics, Literature and Folklore. Proceedings of the Fifth International Colloquium of Societas Celto-Slavica, held at Příbram, Czech Republic, 26–9 July 2010.* Łódź 2012 (= *Studia Celto-Slavica*; 6) abo JOHNSTON, Dafydd; PARINA, Elena; FOMIN, Maxim (eds.): *Yn llawen iawn, yn llawn iaith* [= *Połny radosće, połny rěče*]. *Proceedings of the 6th International Colloquium of Societas Celto-Slavica held at the St. Petersburg State University, Russia, between 28–30 June 2012.* Aberystwyth 2015 (= *Studia Celto-Slavica*; 7).

Před lońšim kolokwijom samym wotmě so workshop pod hesłom „Indoeuropeiske pućowanja a keltiski pochad – aDNA a rěčespytne dopokazy“ (*Indo-European Migrations and Celtic Origins – aDNA and Linguistic Evidence*), na kotrymž so wědomostnicy wšelakich disciplinow (genetiskeje linguistiki, archeologije, sociologije, stawiznow) wobdžělichu. Mjez druhim prezentowachu so aktualne slědženja wo pochadze Keltow na zakładze molekularnobiologiskich a linguistiskich dopóznaćow. W swojej zawodnej prezentaciji rozmyslowaše organizatorka konferency, Heidelbergaska profesorka slawistiki Jadranka Gvozdanović, wo nowych móžnosćach, kotrež so tež rěčespytnikam wotewrjeja hladajo na rezultaty archeologiskich a genetiskich slědženjow, mjez druhim na zakładze namakankow aDNA (*ancient DNA*, to je *starožitna* resp. *historiska DNA*). Džělarničce přizamkny so žiwa diskusija wo neolitikumje, pućowanju ludow w Europje a jich kulturnym namrěwstwje kaž tež wo dalšich temach.

Pjatk, 2. septembra zahaji so poprawny kolokwiy z wobdžělnikami z Ruskeje, Čěskeje, Pólskeje, Němskeje, Bretonskeje, Irskeje a Waliziskeje. Někotři referenća zapřijachu do swojich přednoškow tohorunja sorabistiske abo slawistiske temy, kotrež chcejom w slědowacym předstajić. Tak porěča Mark Ó Fionnáin z Lublina (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II) wo zajimawostkach při přeložowanju ruskeje literatury

do irskeje řeče. Byrnjež so irščina jako přenja oficialna řeč w Irskej připóznawała, je stopjeń jeje standardizacije a wutwara poměrny niski a tež digitalne tekstowe korpusy, kotrež ju reprezentuja, žadaja sej dalše rěčespytne wobdželanje. Nimo toho wobsteja hišće njerozrisane prašenja na polu ortografije. W tutym zwisku tematizowaše Mark Ó Fionnáin problem pisanja ruskich mjenow w irščinje na příkladže přeložkow klasiskeje (F. Dostojewskeho, L. Tolstoja, I. Turgenjewa) a moderneje (na př. V. Pelewina) ruskeje literatury.

Wo čezach při přeložowanju z mjeńšinoweje do wulkeje řeče referowaše Anna Muradowa, člónka Ruskeje akademije wědomosćow a lektorka bretonšćiny na Uniwersiće Lomonosowa w Moskwje, kotraž sama přeložuje z bretonšćiny do ruščiny a nawopak. Wona skedžbni na typiski zjaw w mnohich mjeńšinowych rěčach, zo njeje standardna řeč jara připóznata mjez maćernorěčnymi, kotřiž řeča zwjetša jenož wěsty dialekt. Tohodla so přeložowarjo husto z tym bėdža, namakać za dialektny wuraz w originalnej rěči prawy ekwiwalent w cilowej rěči.

Gary German z Bretonskeje (Université de Bretagne Occidentale) zaběraše so z prašenjom, kotru rěčnu formu měli sej šulerjo při rewitalizaciji bretonšćiny přiswojić: Na jednej stronje steji wot intelektualneje elity w času Druheje swětoweje wójny stworjena standardna řeč k dispoziciji, kotraž plaći po cyłej Bretonskej a je z tym jednotna a wšudžom zrozumliwa (*top-down approach*). Nošerjo tutoho standarda pak su z faktom konfrontowani, zo jón nimale jenož wuknjacy wužiwa, wjetšina bretonskorěčnych luźi (něhdže 200 000) pak rěči jeniče swój domjacy dialekt. Na druhej stronje móhli šulerjo historisce zrosćenu lokalnu dialektalnu wariantu wuknyć, kotraž pak ma zdobom stigma rěče njekubłaneho ludu (*bottom-up approach*). Problematiske je – podobnje kaž w Delnich Serbach –, zo su mnozy bretonscy maćernorěčni analfabeća w swojej rěči abo spisownu řeč špatnje znaja (95 %). Na rozdžěl k situaci w Němskej so mjeńšinowe rěče w Francoskej jako tajke njeprípóznawa a lėdma podpěruja. Tohodla su Bretonojo w jara njekomfortabelnej situaci a widža wulki strach za přetraće swojeho ludu resp. swojeje rěče.

Till Wojto z Instituta za sorabistiku na Lipščanskej uniwersiće přirunowaše w swojim referaće bretonšćinu z delnjoserbšćinu hladajo na slowoslėd w tradicionelnych rěčnych warietetach a w tajkich, kotrež wuknjacy wužiwa (*learner varieties*); při tym zwěšći wjele paralelow we woběmaj mjeńšinowymaj rěčomaj. Na jednej stronje prócuja so mnozy wuknjacy pod wliwom rěčnopuristiskich paradigmatow po možnosći „čistu“ (słowjansku resp. keltisku) leksiku wužiwać. Na druhej stronje pobrachuje wobchad z nošerjami tradicionelneje rěče a z „klasiskeje“ literaturu, štož wuskutkuje so na frazeologiju, slowoslėd, fonetiku a intonaciju. Rěč přerězneho bretonšćinu wuknjaceho klinči porno tradicionelnej bretonšćinje jara francosce. Analogiske su rěčne zamóžnosće wulkeho džěla delnjoserbšćinu wuknjacych.

Sylwester Jaworski z uniwersity w Szczecinie a Sabine Asmus (Lipsk/Szczecin) předstajištaj habilitaciski projekt Jaworskeho, w kotrymž so z metodami instrumentalneje fonetiki přepytuja a přirunuja rotiske konsonanty wšelakich waliziskich dialektow. W swojim přednošku skedžbni Jaworski na to, zo so wěste změny we wurjekowanju rotiskich konsonantow moderneje walizišćiny runaja fonologiskim procesam, kotrež su znate tež w mnohich słowjanskich rěčach (na př. narunanje /r^l/ přez /z/ w pólsčinje). Jenož mało z tutech rěčow (mjez nimi ruščina a delnjoserbšćina) su sej wobchowali palatalizowane /r^l/.

Kak wudobywanje kamjentneho wuhla resp. brunicy situaciju mjeńšinowych rěčow počězuje, bėše tema referata Hilžbjety Stefanoweje z Instituta za sorabistiku na Lipščanskej uniwersiće. Wona prezentowaše statistiki, kotrež pokazuja wuwice ličby rěčnikow

mjeńšinowych rěčow w třoch europskich regionach, hdžež hraje wuhlowa industrija wulku rólu: we Łužicy (delnjoserbšćina a hornjoserbšćina), w Donbasu (ukrainšćina) a we Waliziskej (walizišćina). Swoje wuslědky staji do zwiska ze statistikami, zwobraznjacymi wuwidě wuhloweje industrije w mjenowanych regionach. Nimo toho wobswětlowaše referentka wuskutki wuhloweje industrije na kulturne stawizny a literatury přepytowanych mjeńšinow w 20. lětstotku. Je so wukopało, zo wotbłyšćuje wobraz hórniků w rusko-, ukrajsko-, jendźelsko-, němsko- a waliziskorěčneje literaturje wůžnosć toho powołanja při nastaću regionalneje identitty postindustrialnych regionow w 20. a 21. lětstotku. W padže serbskorěčneje literatury njeeksistuje podobna identitu tworjaca funkcija, dokelž je wudobywanje brunicy – hišće bóle hač wudobywanje kamjentneho wuhla – zwjazane ze zničěnjom cyleje krajiny a tradicionelnych wjesnych strukturů. K tomu přińdu – a to pola wšitkich diskutowanych mjeńšinow – ekologiske problemy a strowotne čěže wobydlerjow.

Polo přirunowacych přepytowanjow we wobłuku mjeńšinowych rěčow skići šěroke móžnosće akademiskeho slědženja tež sorabistam, kotřiž bychu móhli sociolinguistisku situaciju we Łužicy z tej pola druhich mjeńšinow přirunować, a to w zhromadnym dźěle ze zastupjerjemi wšelakich wědomostnych disciplinow. Přichodny kolokwij towarstwa „Celts-Slavica“ planuje so za junij 2018 w Bretonskej.

Hilžbjeta Stefanowa a Till Wojto